

Evaluation of Quality of Urban Parks from the Point of View of Urban Space for All Ages (Case study: Mellat Park in Qazvin)

ARTICLE INFO

Article Type
Original Research

Author

Fatemeh Razeghi^{1*}
Reza Jafariha²
Narges Mirzakhani³

How to cite this article

Razavi, Fatemeh, Jafariha, Reza and Mirzakhani, Narges. Evaluation of Quality of Urban Parks from the Point of View of Urban Space for All Ages (Case study: Mellat Park in Qazvin). *Urban Design Discourse*. 2024; 5(4): 85-98

Doi:

doi.org/10.48311/udd.5.4.85

¹ Master of Urban Design, Urban Design Group, Faculty of Architecture and Urban Planning, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

² Assistant Professor of Architecture, Department of Architecture, Faculty of Architecture and Urban Planning, Imam Khomeini International University, Qazvin, Iran

³ Master of Conservation and Restoration of Historical Buildings and Urban Fabric, Department of Architectural and Urban Studies and Preservation, Faculty of Architecture, University of Tehran, Tehran, Iran

* Correspondence

Address: Ph.D. student, Urban Planning, Islamic Azad University, South Tehran Branch, Tehran, Iran
Email: Fatemeh.razeghi.97@gmail.com

Article History

Received: August 9, 2024
Accepted: September 30, 2024
Published: December 5, 2024

ABSTRACT

Problem: Urban public spaces, especially parks, are vital places for children and families. Therefore, their quality should be such that it is suitable for all age. However, until now, less emphasis has been placed on articulating spatial quality indicators for all ages in urban spaces, and the environmental requirements for different groups are rarely integrated. As a result, this has led to the creation of unfriendly and exclusionary environments.

Aims: the present research aims to discover indicators from the perspective of urban space for all ages in parks and provide a tool for advancing towards lifelong communities and at a higher level to improve the quality of public space.

Methods: The research method in this study is applied and It employs descriptive-analytical method. In the present study, one dependent variable titled "quality of park design for all ages" and 12 independent variables have been introduced in Mellat Park in Qazvin as a case study.

Findings: Ultimately, we found that "comfort" and "social participation and encouragement of intergenerational relationships" have the greatest impact, while "security" and "sensory richness and creativity in design" have the least impact on explaining the dependent variable. Additionally, indicators such as "safety" and "sensory richness and creativity in design" are more significant for younger ages, whereas indicators such as "security" and "respect for diversity and differences of all ages with any level of ability" are more significant for older ages, making them some of the most influential factors in determining the quality of Mellat Park in Qazvin.

Conclusion: Based on the research findings, it can be concluded that Mellat Qazvin Park is not yet suitable for all ages. The differing priorities of indicators for various age groups suggest that achieving an average across all indicators could make the park more inclusive for everyone. It is also important to note that completely removing any component is not feasible.

Keywords: Urban Spaces for all ages; Urban Park; Public Spaces; Universal Design; Lifetime Communities.

CITATION LINKS

- [1] Zhang, X., Warner, M. E., ... [2] World Health Organization.)2023(. Available... [3] Alsa. (2023). Universal ... [4] AARP, 8 80 Cities., & The Trust for Public Land. (2018). Creating Parks ... [5] Stafford, L., & Baldwin, C. (2015). Planning Neighbourhoods for All Ages ... [6] Refshauge, A.D., ... [7] Lynch, H., Moore, A., Edwards, C., & Horgan, L. (2020). Advancing Play P ... [8] Hayward, J. (1989). Urban parks: Research, planning and social change In ... [9] Stafford, P. B. (2009). Design guidelines For a Lifespan community. Cent ... [10] Follette, S, MS. IDSA., ... [11] Hanson, J. (2004). The Inclusive City: Delivering a more accessible urba ... [12] Burke, J. (2013). Just ... [13] Deardorff, C.J., Birdsong, C. (2003). Universal design: clarifying a com ... [14] Mace, R., Hardie, G., & Place, J. (1991). Accessible Environments:Toward ... [15] Imrie, R. (2004). From universal to inclusive design in the built enviro ... [16] Biggs, S., & Carr, A. (2016). Age Friendliness, Childhood, and Dementia: ... [17] Department for Communities ... [18] Goldsmith ,S. (2000). Universal Design ... [19] Vliet, W. (2008). Creating Livable Cities for All Ages: Intergenerational ... [20] World Health Organization. (2007). Global Age Friendly Cities. a Guide. ... [21] Cortellesi, G., & Kernan, M. (2016). Together Old and Young: How Informa ... [22] Noon, R. ... [23] Lynch, H., Moore, A., Edwards, C., ... [24] Nelischer, C., & Loukaitou-Sideris, A. (2023). Intergenerational Public ... [25] Dillon, I., & Green, J. (2023). Universal Design. Available from ... [26] Thang, L.L. (2015). Creating an Intergenerational Contact Zone. In Inter ... [27] Thang, L. L., & Kaplan, M.S. (2012). Intergenerational Pathways for Buil ... [28] Bosia, D., Zhang, Y., Thiebat, ... [29] Moore, A., Boyle, B., & Lynch, H. (2023). Designing public playgrounds f ... [30] Fletcher, H., (2006). The principles ... [31] Pirkel, James J., Babic, Anna L., eds. (1988). Guidelines and Strategies ... [32] Pirkel, James J., (1994). Transgenerational Design: Products for an Aging ... [33] Seif, S., Kadivar, P., Karami Nouri, R., Lotfabadi, H., (2006). Developm ... [34] Crain, W.C., (2010). Theories of development: Concepts and applications. ... [35] Lotfabadi, H., (2008). Developmental psychology (2). Eighth edition. Teh ... [36] Hafeznia, M.R., (2024). An Introduction to the Research Method in Humani ... [37] Khaki, G., ... [38] Delavar, A., (2020) Theoretical and Scientific Foundations of Research ...

کیفیت‌سنجی پارک‌های شهری از دیدگاه فضای شهری برای همه‌ی سنین (میدان پژوهش: پارک ملت قزوین)

اطلاعات مقاله:

چکیده

نوع مقاله: پژوهشی اصیل

نویسندگان:

فاطمه رازقی^{۱*}

رضا جعفری‌ها^۲

نرگس میرزاخانلری^۳

نحوه استناد به این مقاله:

رازقی، فاطمه، جعفری‌ها، رضا و میرزاخانلری، نرگس. کیفیت‌سنجی پارک‌های شهری از دیدگاه فضای شهری برای همه‌ی سنین (میدان پژوهش: پارک ملت قزوین). گفتمان طراحی شهری مروری بر ادبیات و نظریه‌های معاصر، ۵ (۴)، ۸۵-۹۸.

بیان مسئله: فضاهای همگانی شهر بویژه پارک‌ها، مکانی حیاتی برای کودکان و خانواده‌ها به حساب می‌آیند، فلذا کیفیت آن‌ها باید به گونه‌ای باشد که برای تمام گروه‌های سنی مناسب باشد. با این حال تا به امروز کمتر به بیان شاخص‌های کیفیت فضایی برای همه‌ی سنین در فضاهای شهری و پارک‌ها پرداخته شده و به ندرت الزامات محیط برای گروه‌های مختلف (مانند کودکان، سالمندان و افراد دارای معلولیت) ترکیب شده که در نتیجه منجر به ایجاد محیط‌هایی غیردوستانه و طردشده گردیده است.

اهداف: در پی چنین ضرورتی پژوهش حاضر به دنبال کشف شاخص‌ها به عنوان ابزاری برای پیشروی به سوی جوامع مادام‌العمر از دیدگاه فضای شهری برای همه‌ی سنین، در پارک‌ها و در سطحی بالاتر ارتقاء کیفیت فضای همگانی می‌باشد.

روش: این پژوهش از نوع کاربردی و روش تحقیق در آن، توصیفی-تحلیلی است. در پژوهش پیش‌رو یک متغیر وابسته با عنوان «کیفیت طراحی پارک برای همه‌ی سنین» و ۱۲ متغیر مستقل در پارک ملت قزوین به عنوان میدان پژوهش معرفی و مورد سنجش قرار گرفته‌اند.

یافته‌ها: در این تحقیق دریافته‌یم «راحتی» و «مشارکت اجتماعی و تشویق به روابط بین نسلی» بیشترین تأثیر و «امنیت» و «غنای حسی و بهره‌گیری از خلاقیت در طراحی» کمترین تأثیر را در تبیین متغیر وابسته ایفا می‌کنند. همچنین شاخص‌های «ایمنی» و «غنای حسی و بهره‌گیری از خلاقیت در طراحی» در سنین پایین و شاخص‌های «امنیت» و «احترام به تنوع و تفاوت همه‌ی سنین با هر میزان توانایی» در سنین بالا، از مهمترین عوامل موثر بر کیفیت پارک ملت قزوین به حساب می‌آیند.

نتیجه‌گیری: با توجه به نتایج پژوهش می‌توان نتیجه گرفت که پارک ملت قزوین هنوز به عنوان پارکی برای همه‌ی سنین نمی‌باشد و نیز متفاوت بودن اولویت شاخص‌ها برای سنین مختلف این را می‌رساند که دستیابی به میانگینی از تمام شاخص‌ها می‌تواند پارک را برای همه‌ی سنین مناسب گرداند و حذف کامل هیچ مؤلفه‌ای امکان‌پذیر نمی‌باشد.

واژه‌های کلیدی: فضای شهری برای همه‌ی سنین، پارک شهری، فضاهای همگانی، طراحی همه‌شمول، جوامع مادام‌العمر.

۱. کارشناس ارشد طراحی شهری، گروه طراحی شهری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران
۲. استادیار معماری، گروه معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)، قزوین، ایران
۳. کارشناس ارشد مرمت و احیای بناها و بافت‌های تاریخی، گروه مطالعات و حفاظت معماری و شهری، دانشکده معماری دانشگاه تهران، تهران، ایران

* نویسنده مسئول:

فاطمه رازقی

نشانی: کارشناس ارشد طراحی شهری، گروه طراحی شهری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران
ایمیل: Fatemeh.razeghi.97@gmail.com

تاریخ مقاله

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۵/۱۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۷/۹

تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۹/۱۵

۱. مقدمه

فضاهای همگانی در شهرهای امروزی پاسخگوی نیاز شهروندان در شرایط و مقاطع مختلف زندگی نمی‌باشند و شاید بیشتر امکانات و تجهیزات برای افرادی با میانگین وزنی و سنی بزرگسال، قوی، چالاک و برخوردار از بینایی و شنوایی مناسب طراحی شده است و این در حالی است که هر فرد به صورت متفاوتی در محیط‌های همگانی حرکت می‌کند، توانایی‌ها در طول عمر تغییر می‌کنند و در نتیجه گاهی افراد در سنین مختلف، بدون دیده شدن نیازهایشان زندگی بدون زندگی کردن را تجربه کرده و جامعه نیز از حضور آنان محروم می‌ماند. (این در شرایطی است که بیشتر جمعیت را کودکان، سالمندان و افرادی که به نوعی دچار اختلال هستند تشکیل می‌دهند و در صورت عدم طراحی صحیح، این افراد به وسیله موانع محیطی و معماری ناتوان می‌شوند.)

امروزه افزایش جمعیت مسن‌تر در شهرها و حومه‌های آن در سراسر جهان، نیاز به قابل‌زندگی کردن جوامع برای افراد در هر سن و توانایی را برجسته‌تر می‌کند. [۱-۲] در این میان نوع و تعداد افرادی که می‌توانند به پارک‌ها و میدان‌ها به عنوان بخش مهمی از زندگی اجتماعی دسترسی داشته باشند نشان می‌دهند که در حقیقت چه کسی به عنوان بخشی از جامعه دیده می‌شود. [۳] این در حالی است که بسیاری از پارک‌ها و فضاهای سبز برای مردم در تمام سنین نیستند. [۴-۵] پارک‌ها فضایی کلیدی برای کودکان و خانواده‌ها محسوب می‌شوند، زیرا امکان دور هم بودن، معاشرت، استراحت و از همه مهم‌تر شرکت در بازی را برای همه فراهم می‌آورند. [۶-۷] فعالیت‌های پارک متنوع بوده و تقریبات فعال (مانند پیاده‌روی، دوچرخه‌سواری، دویدن، بازی و انجام ورزش) و غیرفعال (همچون پیک‌نیک، نقاشی، ماهیگیری، عکاسی، مطالعه، دیدن طبیعت و تماشای مردم) را شامل می‌شود. [۸] به عنوان مثال دیدن و گوش دادن به بازی بچه‌های کوچک، تعامل و صحبت با دانشجویان، و حتی گاهی اوقات لذت بردن از شیطنت و ماجراجویی‌های نوجوانان از علائق افراد میانسال و سالمند می‌باشد که می‌تواند امکان تحقق آن را در پارک‌ها فراهم آورد. محققان بر این باورند که این تعاملات نباید برای یک گروه و یا هر دو گروه به صورت اجباری باشد (ما آن‌ها را مجبور به درکنار هم بودن نماییم) بلکه بایستی امکان‌سنجی شده و تعاملات مثبت تشویق شوند. این اصل می‌تواند به کمک حذف موانع شکل‌گیری تعاملات و ملاقات‌های خود به‌خودی سالمندان و جوان‌ترها و توسعه فعالیت‌های بین‌نسلی در عرصه‌های عمومی شکل گرفته و در نتیجه ارتقاء کیفیت فضاهای همگانی و زندگی فردی و اجتماعی را موجب گردد. [۹]

۲. پیشینه و مبانی نظری پژوهش

تا به امروز طراحی برای همه‌ی سنین در پارک‌ها به صورت ویژه کمتر مورد توجه بوده و اکثر دیدگاه‌های مرتبط نیز در قالب طراحی همه‌شمول (Universal Design) و به صورت کلی بیان شده است. طراحی همه‌شمول در ابتدا از طریق دو جنبش جامعه‌ی معلولین در تلاش برای از بین بردن شکاف و کاستن تبعیض‌های موجود و جامعه‌ی طراحان از طریق ارائه‌ی تعریف تکثرگرایانه‌تر از طراحی در پی دموکراتیزه نمودن ارزش‌ها و حذف موانع معماری بوجود آمد. این رویکرد با تحولات جمعیتی، قانونی، اقتصادی و اجتماعی و از میان دو دیدگاه و روند کلی پیر شدن جمعیت و تمایل برای آوردن افراد دارای معلولیت به مسیر اصلی جامعه رشد نمود. [۱۰] این فرآیند از طراحی برای نیازهای خاص آغاز شده و در نهایت به طراحی همه‌شمول منتهی شد. دیدگاه طراحی برای نیازهای عمومی، اصولاً کاربران را جوان، مرد، دارای شرایط فیزیکی مطلوب، تحصیل کرده، از طبقه‌ی متوسط با سبب متناسب بدنی در نظر می‌گرفت و در مقابل طراحی برای نیازهای خاص (به عنوان مکمل گروه قبل) به طراحی برای احتیاجات همه‌ی گروه‌هایی که در تعریف قبل گنجانده نمی‌شدند، مانند کودکان، سالمندان، آنان که دچار مشکلات ذهنی بودند و زنان توجه می‌کرد. این نوع طراحی علاوه بر اینکه سبب کاهش اعتماد به نفس و جدایی افراد از بدنه‌ی اصلی جامعه می‌شد، بیشتر نیازهای فیزیکی را مورد توجه داشت. در مقابل طراحی برای نیازهای خاص و تبعیض در فضاهای همگانی، طراحی همه‌شمول هم به محصول (قابل استفاده و دسترس‌پذیر بودن محیط برای همه) و هم به فرآیند (مشارکت مردم در فرآیند طراحی) توجه می‌نماید. در طراحی همه‌شمول تمامی امکانات فضاهای همگانی برای همه‌ی افراد با هر میزان توانایی و بدون تبعیض قابل دسترس است. سالمندان، کودکان و افراد ناتوان بدون کمک دیگران در تمامی فعالیت‌های اجتماعی حضور دارند و با اعطای حق شهروندی کامل و در نتیجه سرزندگی بیشتر فضاهای همگانی روبرو هستیم. [۱۱]

طراحی همه‌شمول، به دلیل تطابق مفهومی آن با اصل فراگیری، به نظر می‌رسد برای طراحی تمامی فضاهای عمومی، پارک‌ها و زمین‌های بازی عمومی نیز مفید باشد. با توجه به اولویت بالای شمول در محیط‌های بازی، همه‌شمولی هدف و اولویتی است که باید برای همه‌ی زمین‌های بازی کودکان با هدف تسهیل جوامع سالم، پر جنب و جوش، عادلانه و مرتبط اعمال گردد. [۱۲]

اولین رویکرد مرتبط با طراحی همه‌شمول به عنوان طراحی دسترس‌پذیر مطرح و پس از آن این ایده گسترش یافته و به طراحی برای تمام عمر و طراحی همه‌شمول منجر شد. این

جدول ۱. رویکردهای طراحی در ارتباط با همه‌شمولی و طراحی برای همه‌ی سنین

محصولات و محیط‌هایی که به آسانی قابل نزدیک شدن، دستیابی، وارد شدن و یا استفاده می‌باشند. [۱۳]	طراحی دسترس پذیر
برطرف نمودن موانع در محیط و محصولات به‌گونه‌ای که با شرایط و نیاز افراد معلول انطباق یابد. [۱۲]	طراحی بدون مانع
عوارض و ویژگی‌های انعطاف‌پذیر که می‌توانند برای نیازهای شخصی استفاده‌کنندگان خاص در یک زمان کوتاه بوسیله افراد غیرماهر و بدون شامل شدن تغییراتی در ساختار و مصالح تنظیم شوند. [۱۴]	طراحی انطباق پذیر
طراحی محیط و محصولات در حالیکه که به نیازها و توانایی‌های افراد از کودکی تا کهنسالی توجه دارد. [۱۲]	طراحی در طول عمر
طراحی با توجه به تغییراتی که برای افراد در تمام طول زندگیشان اتفاق می‌افتد. (می‌تواند معادل طراحی برای طول عمر در نظر گرفته شود). [۱۲]	طراحی تغییر نسل
طراحی محیط و محصولات مناسب و انطباق‌پذیر برای تمام عمر هر فرد. (می‌تواند معادل طراحی برای طول عمر در نظر گرفته شود). [۱۲]	طراحی برای تمام عمر
طراحی برای همه در حقیقت طراحی برای نوع بشر، برابری و اختلاط اجتماعی است. تشویق به تولید تکنولوژی‌های جدید و مناسب برای هر فرد. [۱۲]	طراحی برای همه
طراحی محصولات و محیط به‌گونه‌ای که قابل استفاده برای همه افراد در گسترده‌ترین دامنه ممکن و بدون نیاز به انطباق و طراحی ویژه می‌باشد. خواستار شناخت و توجه به تنوع انسانی در طراحی محیط و اشیاء است. [۱۵، ۱۲]	طراحی همه‌شمول
محصولات و مکان‌هایی که هر فردی (بدون نیاز به هر گونه کمک و یا انطباقی) بتواند از آن استفاده کند. [۱۲]	طراحی فراگیر

رویکردها، به صورت زیر معرفی می‌شوند:

تفاوت در این رویکردها در سیر تکاملی اصول پیشنهادی آنان نیز مشخص است. طراحی دسترس‌پذیر دیدگاهی فیزیکی برای رفع موانع و تامین دسترسی داشته و به مدل پزشکی نزدیک است در حالیکه طراحی همه‌شمول اصولی چون سودمندی (اطلاعات قابل درک)، استفاده‌ی عادلانه، استفاده‌ی ساده، قابل درک و سریع برای همه را پیشنهاد می‌دهد که از دیدگاه پزشکی ناتوانی عبور کرده و بیشتر از مدل اجتماعی حمایت می‌کند.

با توجه به نیاز توسعه محیط‌های شهری همچون پارک‌های همه‌شمول جهت حمایت از افراد در توانایی‌های مختلف مراحل زندگی، در دو دهه‌ی گذشته، دولت‌ها رویکردهای دوستدار سالمند و دوستدار کودک را برای سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی شهری با هدف ارائه‌ی فضاها و خدمات پاسخگو به نیازها در هر دو انتهای طیف سنی اتخاذ کرده‌اند. [۱۶] این در حالی است که محققان بر این عقیده‌اند که بسیاری از تحقیقات تا به امروز بر نیازها و خواسته‌های کودکان و نوجوانان یا افراد مسن‌تر متمرکز است تا رویکردی بین نسلی (مانند شهرهای دوستدار سالمند، خانه‌ها و محلات مادام‌العمر و یا شهرهای دوستدار کودکان) [۱۷-۲۰] و به بررسی این نکته که چگونه محیط‌های شهری می‌توانند برای گروه‌های سنی مختلف جذاب باشند و تعامل اجتماعی و تفاهم را بین نسل‌ها تقویت کنند می‌پردازند. [۱۶، ۲۱-۲۲]

در سال‌های اخیر، اهمیت حضور در فضاهای عمومی بویژه پارک‌ها و فضاهای بازی، منجر به ارائه‌ی اصول طراحی همه‌شمول برای زمین‌های بازی گردیده است که از آن جمله

می‌توان به تحقیقات آلیس مور و همکاران و نیز لینچ و همکاران اشاره کرد. لینچ و همکارانش در سال ۲۰۱۸ در مقاله‌ای با موضوع پارک‌ها و زمین‌های بازی برای همه‌ی سنین در مقابل دیدگاه چند نسلی بیان می‌کنند که از نظر جامعه‌ی مادام‌العمر، پارک‌ها و زمین‌های بازی مکان‌هایی بین نسلی هستند که در آن کودکان، جوانان، بزرگسالان و سالمندان کنار یکدیگر جمع می‌شوند و به روش‌های مختلف فعالیت‌های اجتماعی را تجربه می‌کنند. از نظر آنان تمرکز بر استفاده‌ی خانوادگی از پارک‌ها و زمین‌های بازی یکی از راه‌های گسترش شمول اجتماعی در بین نسل‌هاست. [۲۳] از نظر صاحب‌نظران جوامع تک نسلی، چند نسلی و بین نسلی دیدگاه‌های متفاوتی را شامل می‌شوند که در این پژوهش فرصت پرداختن به این بحث را نداریم، اما آنچه امروزه مورد تاکید قرار می‌گیرد طراحی برای فعالیت‌های بین نسلی و در نتیجه رسیدن به جوامع بین نسلی است. [۲۴] همچنین برخی سازمان‌ها مانند "شهرهای ۸۰" که بیشتر در پروژه‌های پارک و فضاهای عمومی کار می‌کنند نیز در قالب طراحی همه‌ی شمول بوجود آمده‌اند که معتقدند اگر هر کاری که در فضاهای عمومی انجام می‌دهیم برای یک فرد ۸۰ و ۸۰ ساله عالی باشد، پس برای همه‌ی مردم عالی خواهد بود. این سازمان در کتابی که در سال ۲۰۱۸ به همراه موسسات "آرپ" و "اطمینان برای زمین‌های عمومی" چاپ کردند، به بیان سه هدف و برای هر هدف چند استراتژی و راهکار برای خلق پارک‌های مناسب همه‌ی سنین پرداختند. که با بررسی و جمع‌بندی نکات مورد توجه آن می‌توان به اصول آن دست یافت. [۴]

جامعه‌ی معماران منظر آمریکا نیز در سایت رسمی خود ۸ اصل راحتی، مشارکت، محیطی چندحسی، قابل پیاده‌روی، دسترسی؛

قابل پیش‌بینی بودن؛ خوانایی و زیست‌محیطی را به عنوان اصول برنامه‌ریزی و طراحی منظر همه‌شمول بیان می‌کند. [۲۵]

با همه‌ی این تلاش‌ها، از آنجا که تحقیقات محدودی در مورد طراحی پارک‌های شهری از دیدگاه طراحی همه‌شمول انجام شده است، ضعف‌هایی در بیان اصول نظری و شاخص‌ها برای طراحی و ارزیابی فضاهای همگانی بویژه پارک‌ها به چشم می‌خورد. و به طور خاص اطلاعات کمی در مورد چگونگی تجربه‌ی کاربران در مقاطع سنی مختلف مانند کودکان و یا سالمندان در این محیط‌های اجتماعی و یا مناسب بودن این فضاها وجود دارد.

در این راستا با توجه به سال‌ها تلاش جامعه‌ی بشری برای رسیدن به فضاهای همگانی همه‌شمول و بدون تبعیض، و نیز حفظ سرمایه‌های انسانی، می‌توان اصولی را استخراج نمود که به عنوان اصول طراحی فضاهای همگانی جدید با دیدگاه طراحی برای همه‌ی گروه‌های سنی قابل استفاده بوده و همچنین به عنوان شاخص‌های ارزیابی پارک‌های شهری موجود بکار روند.

بنابراین با بررسی اصول رویکردهای موجود در ارتباط با طراحی برای همه‌ی سنین و در سطوح متناسب با طراحی فضاهای همگانی و پارک‌ها، با یکپارچه‌سازی اصول بیان شده، و نیز با در نظر گرفتن این نکته که استفاده از طراحی همه‌شمول نباید سبب هم‌شکل شدن محیط‌های مصنوع از نظر کالبدی و عملکردی شود [۲۶-۲۸]، با بهره‌گیری از عناصر هویتی و حس زمان و مکان، شاخص‌های طراحی پارک‌های شهری برای همه‌ی سنین استخراج شده و در جدول شماره ۲ ارائه شده است.

۳. روش‌شناسی

۳-۱. روش تحقیق

روش تحقیق در این پژوهش توصیفی-تحلیلی است و براساس هدف در گروه مطالعات کاربردی دسته‌بندی می‌شود. ابتدا با استفاده از روش اسنادی و کتابخانه‌ای ادبیات علمی موجود و قابل دسترس در زمینه شناسایی مؤلفه‌های موثر بر کیفیت طراحی پارک‌های شهری بررسی و مطالعه شده و شاخص‌های مهم و تاثیرگذار شناسایی شده‌اند. همچنین با بهره‌گیری از نظریات اندیشمندان علوم روانشناسی رشد [۳۳-۳۵]، مراحل زندگی انسان در شش مرحله‌ی ۱- خردسالی (۰-۶ سالگی)، ۲- کودکی (۷-۱۱ سالگی)، ۳- نوجوانی (۱۹-۱۲)، ۴- جوانی (۲۰-۴۵)، ۵- میانسالی (۴۶-۶۵)، ۶- سالمندی (۶۵ و بیشتر) دسته‌بندی شده و در جریان پژوهش قرار گرفته است.

جمع‌آوری اطلاعات از طریق پرسش‌نامه طراحی شده براساس طیف لیکرت پنج گزینه‌ای انجام شده است. با استناد به مطالعات حافظانیا، ۱۴۰۳، دلاور، ۱۳۹۹ و خاکی ۱۳۹۱ [۳۶-۳۸] حجم نمونه مورد مطالعه را می‌توان تا ۳۰ مورد محدود کرد. بنابراین پانل

نخبگان در این پژوهش به روش نمونه‌گیری هدفمند به تعداد ۳۰ نفر از اساتید دانشگاهی و گروه متخصصان حوزه معماری، شهرسازی و مرمت شهری در شهر قزوین تشکیل شده است. پس از شناسایی و استخراج شاخص‌ها از پیشینه‌ی نظری و نیز تعریف مقاطع سنی، مرحله اول از روش دلفی، با هدف نهایی کردن و بومی‌سازی شاخص‌ها انجام شده است. بنابراین با توجه به نظرات متخصصین و خبرگان، در پژوهش پیش‌رو متغیرهای وابسته و مستقل تعریف شده‌اند. به اینصورت که "کیفیت طراحی پارک برای همه‌ی سنین" به عنوان متغیر وابسته و مؤلفه‌های "ایمنی"، "امنیت"، "راحتی"، "استفاده‌ی عادلانه"، "مشارکت اجتماعی و تشویق به روابط بین نسلی"، "احترام به تنوع و تفاوت همه‌ی سنین با هر میزان توانایی"، "غنا‌ی حسی و بهره‌گیری از خلاقیت در طراحی"، "دسترسی‌پذیری"، "انعطاف‌پذیری"، "خوانایی با بهره‌گیری از عناصر هویتی و حس زمان و مکان"، "مناسبت ابعاد برای همه‌ی سنین" و "طبیعت‌گرایی" به عنوان متغیرهای مستقل این پژوهش می‌باشند. در ادامه، به منظور تحلیل و ارزیابی روابط میان متغیرها و در نتیجه شناسایی موثرترین مؤلفه‌ها در کیفیت طراحی پارک شهری در نظر گروه‌های سنی متنوع، از روش رگرسیون چندگانه در نرم افزار (SPSS) با بهره‌گیری از تکنیک گام به گام استفاده شده است. در این راستا با کمک آزمون دوربین واتسون هم بستگی داده‌ها بررسی شده و آزمون t سطح معناداری متغیرها سنجیده شده است. در نهایت ضرایب اهمیت عوامل براساس مدل برتر منتخب در گروه‌های سنی مختلف محاسبه شده و نتایج نهایی بدست آمده است.

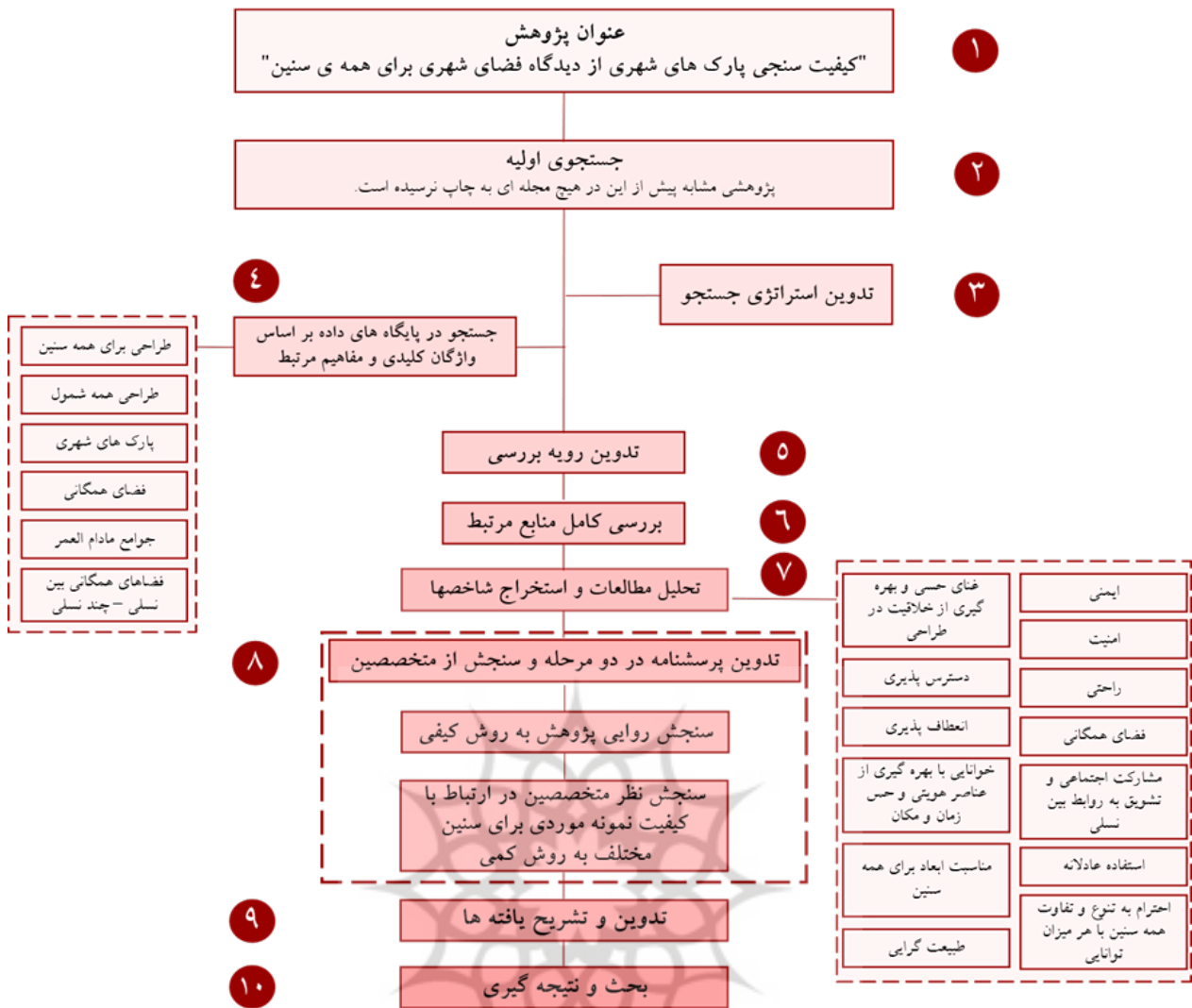
۳-۲. معرفی میدان پژوهش

بوستان ملت قدیمی‌ترین و بزرگ‌ترین پارک درون شهری قزوین می‌باشد که بر روی باغ تاریخی حکم‌آباد (دوران صفویه) در منطقه‌ی مرکزی شهر ساخته شده و تدریجاً به شکل امروزی تبدیل شده است.

این بوستان تا اوایل دهه‌ی ۱۳۹۰ یک شهر بازی نسبتاً بزرگ را دارا بود که به دلیل فرسودگی دستگاه‌ها و ایجاد مزاحمت برای ساکنان اطراف بوستان، این شهر بازی بسته شد و هم اکنون محلی با وسایل بازی محدود برای کودکان فعال می‌باشد. همچنین این بوستان یکی از بزرگترین محفل‌های سالمندان و بازنشستگان می‌باشد که به انجام بازی شطرنج، گفت‌وگو و سایر فعالیت‌ها می‌پردازند. وسایل ورزشی قرار گرفته در پارک فضای مناسبی را جهت استفاده‌ی طیف گسترده‌ای از سنین فراهم آورده است. برخی کافه و بوفه‌های قرار گرفته در ضلع شمالی پارک، فعالند که از صبح تا عصر بیشتر مورد استفاده سالمندان می‌باشند. از آنجا که این پارک از سوی گروه‌های مختلف سنی مورد استفاده قرار می‌گیرد، به عنوان مناسب‌ترین مورد برای محدوده مطالعاتی

جدول ۲. شاخص‌های طراحی پارک‌های شهری برای همه‌ی سنین

طراحی فرانسوی [۳۱-۳۲]	طراحی همه‌شمول [۱۰]	طراحی فراگیر [۳۰]	طراحی فضاهای بازی همه‌شمول [۲۹، ۲۳، ۷]	پارکها و فضاهای عمومی برای همه‌ی سنین [۴]	طراحی همه‌شمول منظر [۲۵]	جمع‌بندی
ایمنی	ایمنی	ایمنی				
رواداری در خطا						
ایمنی						
راحتی	تلاش فیزیکی اندک	راحتی		راحتی	راحتی	امنیت
				امکانات رفاهی		
			رویکرد مثبت به ریسک و چالش در سیاست و تدارک			
						مشارکت اجتماعی و تشویق به روابط بین نسلی
ارزش استفاده‌کننده	مشارکت	مشارکت	مشارکت	مشارکت و برنامه ریزی	مشارکت	
آسودگی	سودمندی (اطلاعات قابل درک)					استفاده‌ی عادلانه
	استفاده عادلانه		رعایت حقوق			
راحتی استفاده	استفاده ساده، قابل درک و سریع برای همه	تنوع و تفاوت	تنوع فضاهای بین نسلی همه‌شمولی	تنوع	تنوع	احترام به تنوع و تفاوت همه‌ی سنین با هر میزان توانایی
			ارزش بازی			
				زیباسازی و استفاده از درختان و گیاهان طراحی خلاقانه	محیطی چند حسی	غنای حسی و بهره‌گیری از خلاقیت در طراحی
					قابل راه رفتن	دسترس پذیری
					دسترسی	
انعطاف پذیری	انعطاف‌پذیری	انعطاف‌پذیری				
					قابل پیش بینی بودن	خوانایی با بهره‌گیری از عناصر هویتی و حس زمان و مکان
					خوانایی	
مناسب ویژگی‌های ارگونومی درخور بودن	مناسبت ابعاد		تنوع مقیاس انسانی			مناسبت ابعاد برای همه‌ی سنین
			طبیعت‌گرا بودن			طبیعت‌گرایی
					زیست محیطی	

نمودار ۱. فرایند انجام پژوهش

انتخاب گردیده است. با توجه به تغییر تدریجی در کالبد و فعالیت پارک ملت قزوین، به نظر می‌رسد اولویت شاخص‌ها برای گروه‌های سنی مختلف، در این پارک متفاوت باشد.

پارک ملت با مساحتی حدود ۶۱۰۰۰ مترمربع در محدوده‌ی مرکزی شهر قزوین واقع شده و از غرب و شمال به دسترسی‌های اصلی بولوار مدرس، خیابان پادگان و میدان عارف و از شرق به خیابان حکم آباد محدود می‌شود.

۴-۱. تحلیل اثرات شاخص‌ها بر اساس مدل رگرسیون چند متغیره

در مرحله اول در نتیجه‌ی تحلیل دلفی مشاهده شد متخصصان، ضمن تایید روند کلی و روایی پژوهش، هر ۱۲ شاخص حاصل از مبانی نظری را دارای اهمیت دانسته‌اند، به طوری که هیچ یک از شاخص‌ها قابل حذف نمی‌باشند. همچنین از نظر جامعه‌ی نخبگانی شاخص‌های «راحتی» و «مشارکت اجتماعی و تشویق

۴. یافته‌ها

اولین خروجی تحلیل رگرسیون جدول خلاصه مدل است. برای انتخاب مدل جهت تحلیل، مدلی که ضریب تعیین تعدیل شده بالاتری دارد به عنوان مدل نهایی انتخاب می‌شود. ضریب تعیین تعدیل شده (۰/۷۹۹۵ در مدل ۱۲) نشان دهنده‌ی این است که

است، فرض بر بی‌اثر بودن رد می‌شود. در ادامه هر چه مقدار ضریب استاندارد شده بیشتر باشد اهمیت آن متغیر مستقل بیشتر است. بنابراین به ترتیب متغیرهای مستقل «راحتی» با ضریب بتای ۰/۱۸۴، «مشارکت اجتماعی و تشویق به روابط بین نسلی» با ضریب بتای ۰/۱۷۸، «انعطاف‌پذیری» با ضریب بتای ۰/۱۵۶، «احترام به تنوع و تفاوت همه‌ی سنین با هر میزان توانایی» با ضریب بتای ۰/۱۴۹، «طبیعت‌گرایی» با ضریب بتای ۰/۱۴۴، «ایمنی» با ضریب بتای ۰/۱۳۵، «خوانایی با بهره‌گیری از عناصر هویتی و حس زمان و مکان» با ضریب بتای ۰/۱۲۷، «دسترسی‌پذیری» با ضریب بتای ۰/۱۲۱، «امنیت» با ضریب بتای ۰/۱۰۳ و «غنای حسی و بهره‌گیری از خلاقیت در طراحی» با ضریب بتای ۰/۰۵۶ به ترتیب تأثیر بیشتر تا کمتر را در تبیین متغیر وابسته ایفا می‌کنند. (جدول ۴)

متغیرهای مستقل تا چه اندازه توانسته‌اند تغییرات متغیر وابسته را تبیین کنند. همچنین نشان می‌دهد که ضریب همبستگی متغیر، ۰/۹۹۹ است. ضریب تعیین تعدیل یافته در این مدل برابر با ۰/۹۹۵ است یعنی حدود ۹۹/۵ درصد از واریانس متغیر «کیفیت طراحی پارک برای همه‌ی سنین» از طریق متغیرهای مستقل توجیه شده‌است. آزمون دوربین واتسون عدم خودهمبستگی بین داده‌ها را نشان می‌دهد و تحلیل با مشکلی همراه نیست. از میان ۱۲ مدل موجود، مدل نهایی با دوربین واتسون ۰/۶۱۲ انتخاب شده‌است. (جدول ۳)

در مرحله بعد متغیرهای تبیین کننده متغیر وابسته بررسی شده‌است.

با توجه به سطح معناداری که برای هر متغیر کمتر از ۰/۰۵

جدول ۳. خلاصه مدل تحلیل رگرسیونی به روش گام به گام

مدل	ضریب همبستگی	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	خطای معیار برآورد	دوربین واتسون
۱۲	۰,۹۹۹	۰,۹۹۷	۰,۹۹۵	۰,۰۴۸۲۹	۰,۶۱۲

جدول ۴. تبیین ضریب اهمیت عوامل بر اساس مدل منتخب

سطح معناداری	آزمون t	ضرایب استاندارد نشده		ضرایب استاندارد شده	رتبه	تفسیر
		B بتا	خطای معیار			
۰,۰۲۵	-۲,۴۹۴		۰,۰۶۹	-۰,۱۷۳	۱	مقدار ثابت
۰,۰۰۰	۶,۰۶۷	۰,۱۸۴	۰,۰۱۲	۰,۰۷۱	۱	راحتی
۰,۰۰۰	۸,۱۲۱	۰,۱۷۸	۰,۰۰۷	۰,۰۵۸	۲	مشارکت اجتماعی و تشویق به روابط بین نسلی
۰,۰۰۰	۵,۹۹۹	۰,۱۵۶	۰,۰۱۱	۰,۰۶۳	۳	انعطاف‌پذیری
۰,۰۰۰	۵,۷۲۳	۰,۱۴۹	۰,۰۱۰	۰,۰۵۵	۴	احترام به تنوع و تفاوت همه‌ی سنین با هر میزان توانایی
۰,۰۰۰	۵,۹۱۴	۰,۱۴۴	۰,۰۱۲	۰,۰۶۸	۵	طبیعت‌گرایی
۰,۰۰۰	۵,۵۸۸	۰,۱۳۵	۰,۰۰۸	۰,۰۴۳	۶	ایمنی
۰,۰۰۰	۵,۱۹۷	۰,۱۲۷	۰,۰۱۱	۰,۰۵۶	۷	خوانایی با بهره‌گیری از عناصر هویتی و حس زمان و مکان
۰,۰۰۰	۶,۶۶۲	۰,۱۲۱	۰,۰۰۷	۰,۰۵۰	۸	دسترسی‌پذیری
۰,۰۰۱	۴,۲۱۳	۰,۱۰۳	۰,۰۰۸	۰,۰۳۵	۹	امنیت
۰,۰۰۰	۵,۷۲۳	۰,۱۴۹	۰,۰۱۰	۰,۰۵۵	۱۰	احترام به تنوع و تفاوت همه‌ی سنین با هر میزان توانایی

۴-۲. تحلیل اثرات شاخص‌های مرتبط با بازه‌ی مختلف سنی

جدول زیر ضرایب استاندارد شده B را در مدل نهایی متغیرهای تبیین‌کننده متغیر وابسته در بازه‌های مختلف سنی جهت شناسایی تأثیرگذارترین شاخص‌ها در هر یک از بازه‌های مختلف سنی نشان می‌دهد:

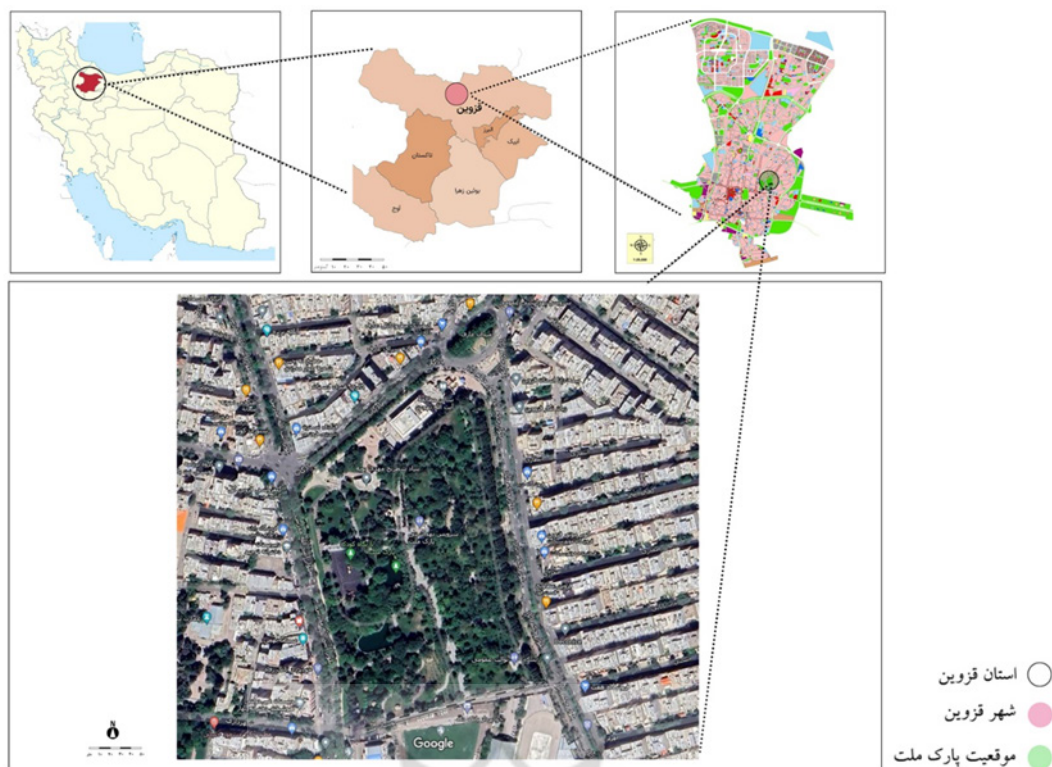
تحلیل اثرات شاخص‌ها در بازه‌های مختلف سنی به صورت زیر می‌باشد:

جدول ۵. مدل منتخب براساس بازه‌های مختلف سنی

بازه های سنی	ضریب همبستگی	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	خطای معیار برآورد
۰ تا ۶ سال	۰,۹۹۹	۰,۹۹۷	۰,۹۹۵	۰,۰۵۱۹۵
۷ تا ۱۱ سال	۰,۹۹۸	۰,۹۹۵	۰,۹۹۳	۰,۰۵۶۸۰
۱۲ تا ۱۹ سال	۰,۹۹۵	۰,۹۹۰	۰,۹۹۸	۰,۰۷۸۳۰
۲۰ تا ۴۵ سال	۰,۹۹۹	۰,۹۹۸	۰,۹۹۷	۰,۰۳۷۲۶۶
۴۶ تا ۶۵ سال	۰,۹۹۰	۰,۹۷۹	۰,۹۷۳	۰,۱۰۸۹۸
۶۵ و بیشتر	۰,۹۹۹ ^m	۰,۹۹۹	۰,۹۹۷	۰,۰۳۷۰۳

جدول ۶. جدول نهایی ضرایب استاندارد شده در بازه‌های مختلف سنی

گروه سنی	ضرایب استاندارد شده بتا B			
	۶-۰	۷-۱۱	۱۲-۱۹	۲۰-۴۵
ایمنی	۰,۱۵۴	۰,۲۲۲	۰,۳۶۵	۰,۰۹۴
خوانایی با بهره‌گیری از عناصر هویتی و حس زمان و مکان	۰,۱۲۴	۰,۰۵۴	۰,۱۳۶	۰,۰۷۲
طبیعت‌گرایی	۰,۰۸۳	۰,۰۵۴	۰,۱۹۶	۰,۰۸۱
استفاده عادلانه	۰,۱۳۷	۰,۱۹۴	۰,۱۱۵	۰,۰۹۷
مناسبت ابعاد برای همه‌ی سنین	۰,۱۳۵	۰,۲۰۹	۰,۱۸۶	۰,۱۰۸
غناي حسی و بهره‌گیری از خلاقیت در طراحی	۰,۱۶۳	۰,۱۸۳	۰,۲۵۷	۰,۱۰۵
راحتی	۰,۰۹۴	۰,۱۸۰	۰,۱۱۰	۰,۱۷۹
مشارکت اجتماعی و تشویق به روابط بین‌نسلی	۰,۱۵۶	۰,۲۰۹	۰,۱۱۹	۰,۰۸۳
انعطاف‌پذیری	۰,۱۲۵	۰,۲۱۰	۰,۱۰۸	۰,۱۲۶
دسترس‌پذیری	۰,۰۹۱	۰,۰۷۵	۰,۱۲۶	۰,۰۹۳
امنیت	۰,۱۰۷	۰,۱۷۲	۰,۱۰۰	۰,۱۸۵
احترام به تنوع و تفاوت همه‌ی سنین با هر میزان توانایی			۰,۱۴۲	۰,۳۱۳

شکل ۱. موقعیت جغرافیایی شهر قزوین و محدوده میدان پژوهش

تفاوت همه‌ی سنین با هر میزان توانایی « به عنوان مهمترین عوامل موثر بر کیفیت طراحی پارک ملت قزوین در سنین بالا هماهنگ با ویژگی‌های این دوران می‌باشد.

۵. بحث

پارک‌های عمومی مکان‌های مهمی برای ایجاد تعلق اجتماعی هستند. آنها فضاهایی هستند که صرف‌نظر از سن، جنسیت، قومیت، مذهب و درآمد متعلق به همه بوده و نیز کمک می‌کنند جوامع برای افراد در تمام سنین قابل زندگی باشند [۴]. پژوهش حاضر با نگاهی جامع به استخراج شاخص‌های کیفیت‌سنجی پارک‌های شهری برای همه‌ی سنین پرداخته و در نتیجه به ۱۲ مؤلفه به عنوان معیار ارزیابی در این موضوع رسیده است. متأسفانه در ایران پژوهش‌های مدونی در این خصوص منتشر نشده است اما در پژوهش‌های مشابه بین‌المللی، جامعه معماران منظر آمریکا [۲۵] آرپ و شهرهای ۸۰،۸۰ [۴] لینچ و همکاران [۷، ۲۳] مور و همکاران [۲۹] به بیان مؤلفه‌هایی در این موضوع پرداخته‌اند که هیچیک به بعد «ایمنی» اشاره‌ای نمی‌کنند، در حالیکه در پژوهش حاضر و بر اساس جدول ۴ این شاخص از مؤلفه‌های با تأثیرگذاری بالا بر کیفیت طراحی پارک‌های شهری بدست آمده است. با توجه به جدول ۷ و تفاوت مؤلفه‌ها برای بازه‌های سنی مختلف، این پژوهش نشان

در نهایت بر اساس تحلیل رگرسیون انجام شده که نتایج آن در جدول ۶ ذکر شده است، با تطبیق شاخص‌ها در سنین مختلف می‌توان به موثرترین شاخص‌ها بر کیفیت طراحی پارک ملت برای همه‌ی سنین دست یافت. (جدول ۷)

بنابراین و بر اساس یافته‌های پژوهش، اولویت‌بندی شاخص‌ها در مقاطع مختلف سنی، متفاوت است. همانطور که در جدول ۷ مشاهده می‌شود در سنین پایین، «ایمنی» و «غنای حسی و بهره‌گیری از خلأ (کیفیت در طراحی)» مهمترین مؤلفه‌های تأثیرگذار بر کیفیت طراحی پارک ملت قزوین به حساب می‌آیند. از آنجا که روانشناسی رشد، تلاش برای ایجاد ارتباط و آشنایی با محیط را از ویژگی‌های مهم سنین کودکی می‌داند، و این خصوصیت در پارک‌ها به استفاده‌ی ایمن از وسایل بازی و نیز وجود غنای حسی در محیط مرتبط می‌شود درمی‌یابیم که یافته‌های پژوهش در میدان پژوهش توجه به این مؤلفه‌ها را تأیید می‌کند. همچنین امروزه سالمندی را رویدادی نه تنها جسمی بلکه روانی-اجتماعی نیز می‌دانند که به دلیل ضعف رو به رشد توانایی‌های جسمی و حافظه‌ی فعال و وقایعی چون از دست دادن خویشان و دوستان، بازنشستگی و بیکاری، احساس «امنیت» از یک سو و «انطباق محیط با توانایی‌های متفاوت افراد» از سوی دیگر، بویژه در فضاهای همگانی بسپارحائز اهمیت است که معرفی شاخص‌های «امنیت» و «احترام به تنوع و

جدول ۷. موثرترین شاخص‌ها (متغیرهای مستقل) بر کیفیت طراحی پارک ملت برای همه‌ی سنین (متغیر وابسته)

موثرترین شاخص‌ها در رده‌های سنی مختلف							بازه سنی	
سطح معناداری	B بتا	سطح معناداری	B بتا	مشارکت اجتماعی و تشویق به روابط بین نسلی	سطح معناداری	B بتا	غناى حسی و بهره‌گیری از خلاقیت در طراحی	سال
۰/۰۰۰	۰/۱۵۴	۰/۰۰۰	۰/۱۵۶	نسلی	۰/۰۰۰	۰/۱۶۳	ایمنی	۶-۰ سال
		۰/۰۰۰	۰/۲۱۰	انعطاف‌پذیری	۰/۰۰۰	۰/۲۲۲	ایمنی	۱۱-۷ سال
		۰/۰۰۰	۰/۲۵۷	غناى حسی و بهره‌گیری از خلاقیت در طراحی	۰/۰۰۰	۰/۳۶۵	ایمنی	۱۹-۱۲ سال
		۰/۰۰۰	۰/۱۷۷	امنیت	۰/۰۰۰	۰/۱۹۶	طبیعت‌گرایی	۴۵-۲۰ سال
		۰/۰۰۰	۰/۳۱۳	احترام به تنوع و تفاوت همه‌ی سنین با هر میزان توانایی	۰/۰۰۰	۰/۳۱۵	خوانایی با بهره‌گیری از عناصر هویتی و حس زمان و مکان	۶۵-۴۶ سال
۰/۰۰۰	۰/۱۷۸	۰/۰۰۰	۰/۱۷۹	احترام به تنوع و تفاوت همه‌ی سنین با هر میزان توانایی	۰/۰۰۰	۰/۱۸۵	امنیت	۶۵ سال به بالا

طولانی مدت از یک طرف و گوشه‌نشینی سالمندان و احتمال بیشتر ابتلاء به دمانس و افسردگی از طرف دیگر، ضرورت ایجاد و گسترش فضاهای همگانی مناسب برای همه‌ی سنین را بیش از پیش نمایان می‌سازد. پارک‌های همه‌شمول امکان بهره‌مندی از هوای مطبوع، شکل‌گیری ملاقات‌های خودبده‌خودی، فرصت در کنار هم بودن و تقویت روابط خانوادگی - فامیلی و بین نسلی و در نتیجه ایجاد جوامعی شاد و سرزنده را بوجود می‌آورند. صرفه‌جویی در منابع انسانی و امکانات فیزیکی «یک فضا که برای همه قابل استفاده است»، انتقال تجربیات بین نسل‌ها، و در نهایت رسیدن به جوامع بین نسلی از دیگر مزایای پارک‌های همه‌شمول است. با اینحال بسیاری از ارگان‌های محلی با اولویت‌های گاهاً مالی، پارک‌ها را نادیده گرفته و در این فضاها سرمایه‌گذاری نمی‌کنند که این مساله نیازمند توجه بیشتر است. پارک‌ها بخش مهمی از زندگی اجتماعی هستند و نوع و تعداد افرادی که می‌توانند به آن‌ها دسترسی داشته باشند به عنوان شاخصی از دیده شدن در جامعه می‌باشد.

در این پژوهش ۱۲ شاخص «ایمنی»، «امنیت»، «راحتی»، «استفاده‌ی عادلانه»، «مشارکت اجتماعی و تشویق به روابط بین نسلی»، «احترام به تنوع و تفاوت همه‌ی سنین با هر میزان توانایی»، «غناى حسی و

می‌دهد برای رسیدن به پارک‌های مناسب برای همه‌ی سنین و در نهایت خلق فضاهای بین نسلی لازم است به تمامی این ۱۲ مؤلفه توجه نموده و در طراحی پارک اعمال نمود.

۶. نتیجه‌گیری

پارک‌های شهری به عنوان بخش مهمی از زندگی اجتماعی می‌توانند به صورت شاخصی برای میزان همه‌شمولی و در نتیجه کیفیت محیط‌های شهری در نظر گرفته شوند. از نظر جامعه‌ی مادام‌العمر، پارک‌ها و زمین‌های بازی مکان‌هایی بین نسلی هستند که در آن کودکان، جوانان، بزرگسالان و سالمندان کنار یکدیگر جمع می‌شوند به معاشرت، استراحت و شرکت در بازی پرداخته و فعالیت‌های گوناگون اجتماعی را تجربه می‌کنند. تمرکز بر استفاده‌ی خانوادگی از پارک‌ها یکی از راه‌های گسترش شمول اجتماعی در بین نسل‌هاست. با این حال بسیاری از پارک‌ها و فضاهای همگانی برای مردم در تمام سنین و هر میزان توانایی نیستند در حالی که بسیاری از مردم در مقاطع مختلف زندگی با معلولیتی نسبی در محیط نیز مواجه می‌شوند.

امروزه وجود محدودیت‌های آپارتمان‌نشینی بویژه در شهرهای بزرگ و استفاده‌ی کودکان از بازی‌های کامپیوتری به صورت

- ترغیب شهرداری بر سرمایه‌گذاری در پارک ملت به عنوان عرصه‌ی موثر در سلامت و حفظ سرمایه‌ی اجتماعی با هدف رسیدن به جوامع مادام‌العمر

- برگزاری رویدادهای جمعی، و هنرهای مردمی در پارک

در انتها جهت انجام پژوهش‌های همسو با این موضوع پیشنهاد می‌گردد مطالعاتی در ارتباط با سازوکارهای حقوقی و اجرایی به منظور تحقق پارک‌های همه‌شمول انجام شود. همچنین از آنجا که دستیابی به برخی از شاخص‌ها به کمک تکنولوژی و علوم روز امکان‌پذیرتر می‌باشد، برخی پژوهش‌های آتی می‌توانند به این موضوعات اختصاص یابند.

References

- Zhang, X., Warner, M. E., & Firestone, S. (2019). Overcoming Barriers to Livability for All Ages: Inclusivity Is the Key. *Urban Planning* (ISSN: 2183-7635) 2019, Volume 4, Issue 2, Pages 31-42.
- World Health Organization. (2023). Available from: <https://www.who.int>.
- Alsa. (2023). Universal Design: Parks and Plazas. Available from: <https://www.asla.org/universalsparksandplazas.aspx>.
- AARP, 80 Cities., & The Trust for Public Land. (2018). *Creating Parks and Public Spaces for People of All Ages*. Washington DC. AARP.
- Stafford, L., & Baldwin, C. (2015). Planning Neighbourhoods for All Ages and Abilities: A Multi-Generational Perspective. In *State of Australian Cities Conference 2015: Refereed Proceedings*, 1-16, State of Australian Cities Research Network.
- Refshauge, A.D., Stigsdotter, U. K., & Cosco, N. (2012). Adults' Motivation for Bringing Their Children to Park Playgrounds. *Urban Forestry & Urban Greening* 11 (4): 396-405.
- Lynch, H., Moore, A., Edwards, C., & Horgan, L. (2020). Advancing Play Participation for All: The Challenge of Addressing Play Diversity and Inclusion in Community Parks and Playgrounds. *British Journal of Occupational Therapy* 83 (2): 107-117.
- Hayward, J. (1989). Urban parks: Research, planning and social change In Altman, I. & Zube, E.H. editors. *Public places and spaces*. New York: Plenum Press, 193-216.

بهره‌گیری از خلاقیت در طراحی، "دسترس‌پذیری"، "انعطاف‌پذیری"، "خوانایی با بهره‌گیری از عناصر هویتی و حس زمان و مکان"، "مناسبت ابعاد برای همه‌ی سنین" و "طبیعت‌گرایی" به عنوان شاخص‌های سنجش کیفیت پارک‌های شهری برای همه‌ی سنین استخراج و معرفی شدند. از نظر جامعه‌ی نخبگانی شاخص‌های «راحتی» و «مشارکت اجتماعی و تشویق به روابط بین نسلی» بیشترین تأثیر و «امنیت» و «غناى حسی و بهره‌گیری از خلاقیت در طراحی» کمترین تأثیر را در رسیدن به پارک‌های همه‌شمول برای همه‌ی سنین ایفا می‌کنند.

با توجه به نتایج پژوهش می‌توان نتیجه گرفت که پارک ملت قزوین هنوز به عنوان پارکی برای همه‌ی سنین نمی‌باشد و نیز متفاوت بودن اولویت شاخص‌ها برای سنین مختلف این را می‌رساند که دستیابی به میانگینی از تمام شاخص‌ها می‌تواند پارک را برای همه‌ی سنین مناسب گرداند و حذف کامل هیچ مؤلفه‌ای امکان‌پذیر نمی‌باشد.

- لذا جهت بهبود شاخص‌های فضای پارک ملت قزوین برای همه‌ی سنین پیشنهاداتی به صورت زیر ارائه می‌گردد:

- ارتقاء کیفیت پارک با اولویت‌دهی به مؤلفه‌های «راحتی» و «مشارکت اجتماعی و تشویق به روابط بین نسلی»

- طراحی و بهبود فضاهای چند منظوره و انعطاف‌پذیر برای شکل‌گیری روابط بین نسلی

- توجه به مناسبت ابعاد در تمامی مقیاس‌های فضا جهت استفاده‌ی عادلانه‌ی تمام گروه‌های سنی

- طراحی مسیرهای تردد همه‌شمول (مناسب برای معلولین - سالمندان - مادران با کالسکه بچه و ...)

- تعریف و مناسب‌سازی ورودی‌های پارک با هدف ارتقاء خوانایی و ایمنی و امنیت بویژه برای کودکان

- تعبیه‌ی امکان مداخله در فضا توسط استفاده‌کنندگان (نقاشی دیواری، مدیریت بخش‌هایی از پارک و ...)

- پاسخدهی به نیازهای تمامی گروه‌های سنی با ارائه‌ی طیف گسترده‌ای از انتخاب‌ها

- استفاده از عناصر هویتی جهت ارتقاء حس زمان و مکان

- تعبیه‌ی فضاهای مادر و کودک

- عدم فاصله‌گذاری میان فضاهای مورد استفاده‌ی کودکان و سالمندان

- تعبیه‌ی سازوکارهای نظارت مردمی

20. World Health Organization. (2007). *Global Age Friendly Cities. a Guide*. WHO, Geneva.
21. Cortellesi, G., & Kernan, M. (2016). Together Old and Young: How Informal Contact Between Young Children and Older People Can Lead to Intergenerational Solidarity. *Studia paedagogica* 21(2):101-116
22. Noon, R.B., & Ayalon, L. (2018). Older Adults in Public Open Spaces: Age and Gender Segregation. *The Gerontologist* 58 (1): 149-58.
23. Lynch, H., Moore, A., Edwards, C., & Horgan, L. (2018). *Community Parks and Playgrounds: Intergenerational Participation through Universal Design Final Report*. Department of Occupational Science and Occupational Therapy and Institute for Social Sciences in the Twenty First Century (ISS21) University College Cork.
24. Nelischer, C., & Loukaitou-Sideris, A. (2023). Intergenerational Public Space Design and Policy: A Review of the Literature. *Journal of Planning Literature*. Vol. 38(1): 19-32
25. Dillon, I., & Green, J. (2023). *Universal Design*. Available from: <https://www.asla.org/universaldesign.aspx>.
26. Thang, L.L. (2015). Creating an Intergenerational Contact Zone. In *Intergenerational Space*. edited by Vanderbeck, R. M and Worth, N .17-32. London: Routledge.
27. Thang, L. L., & Kaplan, M.S. (2012). Intergenerational Pathways for Building Relational Spaces and Places. In *Environmental Gerontology: Making Meaningful Places in Old Age*, edited by Rowles, G.D. and Bernard, M. 225-51. New York: Springer Publishing Company.
28. Bosia, D., Zhang, Y., Thiebat, F., & Savio, L. (2017). Age-Friendly Cities: Public and Private Space. *TECHNE Journal of Technology for Architecture and Environment* 14:319-27.
29. Moore, A., Boyle, B., & Lynch, H. (2023). Designing public playgrounds for inclusion: a scoping review of grey literature guidelines for Universal Design. *Children's Geographies*. 21:3. 422-44.
30. Fletcher, H., (2006). The principles of inclusive design (They include you). *Architecture and the Built Environment*.
31. Pirkl, James J., Babic, Anna L., eds. (1988). *Guidelines and Strategies for Designing Transgenerational Products: A resource manual for industrial design professionals*. Copley
9. Stafford, P. B. (2009). *Design guidelines For a Lifespan community*. Center on Aging and Community at the Indiana Institute on Disability and Community.
10. Follette, S, MS. IDSA., James, L. Mueller, MA. IDSA ., Ronald, L. Mace, FAIA. (1998). *The universal design file: Designing for People of All Ages and Abilities*. NC state university. The Center for Universal Design
11. Hanson, J. (2004). *The Inclusive City: Delivering a more accessible urban environment through inclusive design*. The Built Environment Torrington Place Site University College London.
12. Burke, J. (2013). Just for the Fun of It: Making Playgrounds Accessible to All Children. *World Leisure Journal* 55 (1): 83-95.
13. Deardorff, C.J., Birdsong, C. (2003). *Universal design: clarifying a common vocabulary*. *Housing and Society*. 30 (2). pp. 119-138.
14. Mace, R., Hardie, G., & Place, J. (1991). *Accessible Environments:Toward Universal Design*. The Center for Universal Design North Carolina State University.
15. Imrie, R. (2004). From universal to inclusive design in the built environment In *Disabling barriers - enabling environments* (2nd ed. pp. 284-279). London: SAGE Publications
16. Biggs, S., & Carr, A. (2016). *Age Friendliness, Childhood, and Dementia: Toward Generationally Intelligent Environments In Age-Friendly Cities and Communities in International Comparison: Political Lessons, Scientific Avenues, and Democratic Issues*. *International Perspectives on Aging*, edited by Garon, S. and Moulaert, T. 259-276. Cham: Springer International Publishing.
17. Department for Communities and Local Government. (2008). *Lifetime Homes, Lifetime Neighbourhoods, A National Strategy for Housing in an Ageing Society*. London. Communities and Local Government Publications.
18. Goldsmith ,S. (2000). *Universal Design A Manual of Practical Guidance for Architects*. Architectural Press.
19. Vliet, W. (2008). *Creating Livable Cities for All Ages: Intergenerational Strategies and Initiatives*. prepared for UN-Habitat's Global Dialogue on Harmonious Cities for All Age Groups at the World Urban Forum IV, Nanjing, November 3-6. Jointly published with UN-Habitat.

- Studying and Compling University Books in Humanitics (SAMT).
36. Hafeznia, M.R., (2024). An Introduction to the Research Method in Humanities. Tehran. The Center for Studying and Compling University Books in Humanitics (SAMT). 32nd ed.
 37. Khaki, G., (2011). Research Method with Thesis Writing Approach. Tehran. Baztab Press. 2nd Edition.
 38. Delavar, A., (2020) Theoretical and Scientific Foundations of Research in Humanities Volume 1. New Edition. Tehran. Roshd press.
 - Publishing Group.
 32. PirkI, James J., (1994). Transgenerational Design: Products for an Aging Population. New York: Van Nostrand.
 33. Seif, S., Kadivar, P., Karami Nouri, R., Lotfabadi, H., (2006). Developmental psychology (1). Eighth edition. Tehran. The Center for Studying and Compling University Books in Humanitics (SAMT).
 34. Crain, W.C., (2010). Theories of development: Concepts and applications. khoy nejhada, G. & Rajaei, A., Third edition. Tehran. Roshd press.
 35. Lotfabadi, H., (2008). Developmental psychology (2). Eighth edition. Tehran. The Center for

